

Utbildningsinspektion i Alfaskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Alfaskolan

Skolverket sände den 22 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Alfaskolan har bestått av undervisningsråden Britt-Inger Stoltz och Elisabeth Ritchey. Besök i Alfaskolan genomfördes den 22 februari och den 23 februari 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Alfaskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Alfaskolan genomfördes intervjuer med rektorn, lärare och annan personal samt elever och föräldrar. Lektionsbesök genomfördes. Under besöket fördes också övriga samtal med elever och personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Alfaskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	34
Grundskola årskurs 1-6	269

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass och årskurs 1-6. Varje årskurs, förutom årskurs 1 och 2, har två klasser. I anslutning till skolan finns förskoleverksamhet och inom skolområdet finns tre fritidshem. Inspektionen innefattar grundskolan, förskoleklassen och fritidshemsverksamheten. Fritidshemsverksamheten beskrivs och bedöms endast i den övergripande kommunrapporten.

Alfaskolan är beläget i centrala Fagersta. Skolan byggdes 1958 och har flera gånger genomgått inre renoveringar. Skolområdet består av ett flertal separata byggnader med en central huvudbyggnad. Majoriteten av eleverna bor i närområdet. Skolan har flera elever som är födda i andra länder eller som har föräldrar födda utom Sverige. Skolans personal beskriver skolan som en mångkulturell skola.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

Resultaten på de nationella proven i årskurs 5 i Alfaskolan ligger förhållandevis lågt i jämförelse med övriga skolor i kommunen. En orsak till detta är enligt rektorn att skolan jämfört med andra grundskolor i kommunen har ett upptagningsområde med många familjer med utländsk bakgrund. Flera av eleverna på skolan har nyligen anlänt till Sverige. Av skolans kvalitetsredovisning framgår dock att resultatet har förbättrats markant under läsåret 2003/04, vilket enligt rektorn beror på att skolan intensifierat sitt arbete med att tidigt upptäcka och sätta in relevanta åtgärder för elever som har svårigheter i skolarbetet.

Tabell: Andel elever i procent som nått målen i nationella ämnesproven i årskurs 5

Ämne	Läsår 2001/02	Läsår 2002/03	Läsår 2003/04
Svenska	72	70	82
Matematik	78	73	86
Engelska	74	80	84

Enligt läroplanen har rektorn ansvaret för skolans resultat och ett särskilt ansvar för att undervisningen utformas så att eleverna får den hjälp de behöver. Alfaskolan använder sig av olika läs- och skrivtester och diagnostiskt material från Skolverket i svenska och matematik. Inspektörerna bedömer att det på Alfaskolan finns ett systematiskt arbete för att följa elevers kunskapsutveckling i svenska, engelska och matematik. Någon övergripande uppföljning och analys av de samlade kunskapsresultaten i övriga ämnen görs dock inte. Skolan bör fortsätta sitt arbete med att öka andelen elever som når målen i ämnena svenska, matematik och engelska samt ta fram rutiner för att följa upp elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen.

Enligt inspektörerna har eleverna god kännedom om vad de förväntas kunna, även om den information som eleverna får varierar beroende på lärare. Eleverna får bl.a. arbeta med olika typer av planering där målen för läsåret eller momentet anges.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Enligt läroplanen skall skolan aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta detta komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Det senaste året har det inte, enligt elever och lärare, förekommit kränkningar i form av mobbning men det har funnits andra former av oroligheter på skolan. De yngre eleverna tycker att språket mellan eleverna inte är bra och att det även förekommer att några känner sig utanför. Enligt både elever och lärare används det alltför ofta svordomar och tillmälen. De trivseregler som utarbetats på skolan av både elever och vuxna följs inte av alla, enligt eleverna själva. Det finns också exempel på att vuxna

inte beter sig respektfullt mot eleverna, vilket inspektörerna bedömer som anmärkningsvärt eftersom all personal i skolan har ett uppdrag att aktivt motverka alla former av kränkande behandling och visa respekt för den enskilde individen. Enligt inspektörerna är det viktigt att signaler från elever tas på allvar och utreds. Rektorn är också medveten om detta och åtgärder har vidtagits. Inspektörerna bedömer att skolan behöver följa upp förhållningssättet hos både vuxna och elever.

Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över det inre arbetet i skolan. De elever som inspektörerna samtalat med ger också uttryck för att det är viktigt att få vara med och påverka. De är positiva till att ha klassråd och till elevrådets arbete och eleverna i elevrådet är nöjda med den respons de får på sitt arbete av rektorn. Elevernas uppfattning om deras möjlighet att kunna få ett reellt inflytande över undervisningen varierar dock och det finns inte heller någon uppföljning och utvärdering hur väl skolan lyckats med att göra eleverna delaktiga och ta ansvar för sitt lärande. Detta beskrivs och bedöms vidare i avsnitt 2, Arbetsmiljö och delaktighet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Alfaskolan har god kännedom om elevers utveckling i svenska, engelska och matematik. Skolan behöver dock förbättra elevernas kunskapsresultat i svenska, engelska och matematik samt den systematiska uppföljningen och analysen av övriga ämnen för att få en bild av de samlade kunskapsresultaten på skolan. Generellt sett bedömer inspektörerna att eleverna har god kännedom om kursplanemålen, både mål att uppnå och mål att sträva mot. Skolan bör följa upp förhållningssättet hos både vuxna och elever. Skolan bör också följa upp och analysera hur väl skolan lyckats med att göra elever delaktiga och hur väl skolan lyckats med elevernas ansvarstagande.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

Elevinflytandet är ett prioriterat område i kommunens skolplan. Det mål som anges i skolans kvalitetsredovisning är att eleverna skall ha inflytande och medansvar för planering och innehåll av sin verksamhet. Enligt läroplanen skall lärare tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. Rektorn har ett särskilt ansvar att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Enligt rektorn och lärare på Alfaskolan är det viktigt att eleverna är med och påverkar undervisningen. Vid inspektionen framkom det att elevernas möjlighet att ta ansvar och påverka undervisningens utformning skiljer sig åt mellan olika lärare och klasser. Inspektörerna bedömer att det saknas en uttalad och diskuterad strategi för hur skolan ser på elevinflytandet och att skolan bör utveckla sitt arbete med att förbättra och följa upp elevernas möjligheter till ansvar och inflytandet över undervisningen.

Alfaskolan har ett föräldraråd med representanter från varje årskurs. Föräldrarådet är ett forum för information men framför allt är det ett forum där olika frågeställningar diskuteras och förankras. Föräldrar är positiva till föräldrarådet och upplever att rektorn och skolan generellt sett anstränger sig för att informera och göra dem delaktiga i skolverksamheten. Enligt läroplanen har rektorn ett

särskilt ansvar för att formerna för samarbete mellan skolan och hemmen utvecklas och att föräldrar får information om skolans mål. Enligt inspektörernas bedömning arbetar skolan aktivt för att göra föräldrar delaktiga i verksamheten.

Värdegrundsarbetet

Av inspektionen framgår att skolan aktivt och på olika sätt arbetar med värdegrundsfrågorna. Det finns tydliga avtryck av skolans arbete med normer och värden. I korridorer finns flera elevarbeten som vittnar om detta.

Skolan har en resurspedagog som arbetar med värdegrundsfrågor i klasserna, stödjer lärarna i detta arbete och utbildar kamratstödjare. Resurspedagogen utbildar även de elever som sitter med i elevrådet och fungerar som länken mellan skolan och elevrådet. Resurspedagogen har genomgått utbildning i att arbeta med elevers sociala kompetens och att kunna hantera konflikter. Resurspedagogens arbete uppfattas av personal, föräldrar och elever som mycket positivt.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med värdegrundsfrågor sker på ett mycket bra sätt, bland annat genom det stöd som elever och lärare får genom resurspedagogens arbete. I avsnitt 1 bedömdes dock att skolan behöver följa upp hur väl vuxna och elever omfattas av de demokratiska värdena. För att skolan skall kunna bedöma effekter och behov av ytterligare åtgärder, bör skolan fortsätta med sitt värdegrundsarbete samt utveckla en mer systematiserad och kontinuerlig uppföljning av skolans insatser inom värdegrundsområdet.

Alfaskolan har en handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling, som är väl känd av både elever och föräldrar. I de fall där kränkningar har konstaterats har handlingsplanen använts av lärare och av skolans mobbningsteam och enligt dem utgjort ett bra stöd. Handlingsplanen omfattar dock inte hur skolan skall agera när vuxna kränker elever. Detta bör framgå av skolans handlingsplan.

Arbetet med hälso- och livsstilsfrågor

Skolan har som mål att integrera miljö och hälsovård i undervisningen. Resurspedagogen arbetar med elevernas fysiska hälsa med utgångspunkt i läroplanens mål att skolan skall sträva efter att erbjuda eleverna daglig fysisk aktivitet och att hälso- och livsstilsfrågor skall uppmärksammas. Detta sker bl.a. genom långpromenader med eleverna och tillfälle till rörelse under lektionstid. Skolan har också anordnat temadagar med kost och hälsa som tema. Inspektörerna bedömer att skolan har höga ambitioner beträffande detta område och arbetar med dessa frågor på ett mycket bra sätt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan arbetar aktivt och på ett mycket bra sätt med hälso- och livsstilsfrågor. Arbetet med att stärka elevernas ansvar och inflytande behöver dock stärkas. Skolan bör likaså fortsätta med sitt värdegrundsarbete samt utveckla en mer systematiserad och kontinuerlig uppföljning av de insatser som görs. Handlingsplanen mot mobbning och kränkande behandling bör även innefatta när vuxna kränker elever.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

Enligt grundskoleförordningen skall det finnas en arbetsplan för genomförandet av de fastställda målen för utbildningen. Alfaskolan har arbetat fram en arbetsplan i vilken ingår ett antal handlingsplaner inom olika områden. Arbetsplanen har en tydlig koppling till kommunens tidigare skolplan. Arbetsplanen har utarbetats av lärare och rektorn tillsammans och upplevs av lärare som ett bra stöd i deras verksamhet. Inspektörerna bedömer att arbetsplanen fungerar som ett bra styrdokument för personalen.

I Alfaskolan har inte de nationella kursplanerna på ett gemensamt sätt diskuterats och konkretiserats för de olika årskurserna. Däremot har enskilda lärare brutit ned målen läsårsvis och/eller för vissa längre moment i undervisningen. Inspektörerna bedömer att mer gemensamma diskussioner och lokala konkretiseringar av kursplanemålen skulle underlätta för lärare i samma ämnen att samarbeta och gemensamt planera undervisningen. Förskoleklassens verksamhet utgår från lokala mål som är konkretiseringar av målen i läroplanen, vilket inspektörerna uppfattar som positivt.

Organisering av undervisningen

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i fyra arbetsenheter varav förskoleklassen utgör en egen arbetsenhet. I respektive arbetsenhet ingår arbetslag från två årskurser; årskurs 6 och 3, årskurs 5 och 2 samt årskurs 4 och 1. Fritidshemspersonalen ingår i arbetslagen för årskurs 1 och 2. Varje arbetsenhet finns lokaliserad i separata byggnader inom skolområdet och varje arbetsenhet/arbetslag ansvarar för sin egen budget.

Vid inspektionsbesöket framkom exempel på att samarbete mellan lärare i samma ämne sker i ringa omfattning trots att lärarna tillhör samma arbetsenhet och har elever i samma årskurs. Samverkan mellan närliggande årskurser tycks inte heller ske i någon större utsträckning, vilket till viss del kan förklaras av arbetsenheternas fysiska placering. Även förskoleklassens personal uttryckte önskemål om ett mer utvecklat samarbetet med grundskolan. I läroplanen anges att rektor har ett särskilt ansvar för att ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen och likaså att samarbetsformer utvecklas med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Inspektörerna bedömer att samverkan bör utvecklas såväl mellan årskurser och lärare i samma ämnen som mellan personal i förskoleklass och grundskola för att svara upp mot läroplanens krav.

Fagersta kommun har satsat på flera gemensamma projekt för alla skolor. Det finns bl.a. projekt inom de naturorienterande ämnena och teknik (NTA-projektet), projekt för att utveckla samarbetet mellan skola och näringsliv och jämställdhetsprojekt. Även arbetet med portfoliomethodiken är ett initiativ från nämnden. På Alfaskolan har både det s.k. NTA-projektet och arbetet med portfolio fått tydliga genomslag i undervisningen. Skolan arbetar även med internationella projekt, bl.a. Comeniusprojekt där de flesta klasser är involverade.

Arbetssätten

Läraren skall enligt läroplanen svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer. Eleverna på Alfaskolan får generellt sett uttrycka sig på olika sätt och använda sig av skilda typer av läromedel som t.ex. dator, digitalkamera och videokamera. Undervisningen bedrivs både temainriktat och mer ämnesinriktat. På skolan förekommer grupparbete, undersökande arbetssätt och gemensamma genomgångar med läraren. Även enskilt arbete förekommer och några elever uppger att detta är det vanligaste arbetssättet i vissa klasser och ämnen. Skolan har genomfört en stor satsning på kompetensutveckling i matematik för att förbättra matematikundervisningen. Inspektörerna bedömer att eleverna generellt sett ges goda möjligheter att få arbeta på olika sätt och i olika former. Skolan bör dock vara uppmärksam så att det enskilda arbetssättet inte dominerar i alltför hög grad i vissa klasser.

I förskoleklassen arbetar personalen utifrån Bornholmsmodellen. Denna syftar till att utveckla barns språkkänsla och förstärka den språkliga medvetenheten. Genom rim och ramsor, rytmik och språklekar får barnet hjälp att bli uppmärksam på kopplingen mellan det talade, lyssnade, skrivna och lästa. I läroplanen anges att skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Inspektörerna bedömer att förskoleklassens verksamhet ger barnen möjlighet att utvecklas och lära sig på ett varierat sätt.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Enligt rektor försöker skolan så långt som möjligt anpassa undervisningen efter elevernas behov och förutsättningar. Lärarna har ett väl utvecklat samarbete med specialpedagog och elevvårdsteam. Kontinuerliga "screenings" görs i varje årskurs med tyngdpunkt på svenska, engelska och matematik. I de fall elever behöver extra stöd upprättas alltid åtgärdsprogram. Insatserna fokuserar på elevens behov och på vilket sätt undervisningen kan svara upp till de behoven. Insatserna sätts i första hand in inom klassens ram. Vid behov medverkar specialpedagog vid klassundervisningen och i vissa moment av undervisningen kan eleven arbeta tillsammans med specialpedagog. Skolan betonar att insatserna görs i nära samarbete med föräldrar. I förskoleklassen får de barn som behöver extra stöd.

Enligt inspektörerna bedriver Alfaskolan ett systematiserat arbete för att så tidigt som möjligt kunna upptäcka elever som behöver extra stöd för att nå målen. Inspektörerna bedömer Alfaskolans arbete med elever i behov av särskilt stöd som föredömligt.

I skolan finns en mindre grupp med elever som har särskilda behov. Dock saknas beslut om att dessa elever har placerats i en särskild undervisningsgrupp. Den mesta undervisningen sker inom ramen för den lilla gruppen, men målsättningen enligt rektor är att eleverna på sikt skall integreras i den vanliga undervisningen. Enligt grundskoleförordningen skall särskilt stöd ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd skall i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns särskilda skäl får sådant stöd istället ges i en särskild undervisningsgrupp. Det är styrelsen som i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare beslutar i fråga om elevens placering i särskild undervisningsgrupp. I Fagersta kommun har sådana beslut delegerats till rektor. För att föräldrar skall kunna överklaga beslut som går dem

emot skall det finnas ett beslut med hänvisning till möjligheter för överklagan till rätt instans. Inspektörerna bedömer att skolan måste ändra sina rutiner för beslut om placering av elever i särskild undervisningsgrupp i enlighet med grundskoleförordningens krav.

Enligt grundskoleförordningen skall en elev få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. På Alfaskolan känner inte rektor till denna rättighet och studiehandledning på modersmålet förekommer inte trots att det på skolan finns många elever med annat modersmål än svenska. Inspektörerna bedömer att rutiner bör arbetas fram för att identifiera elever som har behov av studiehandledning på modersmålet.

Utvärdering av lärandet och bedömning

För att kunna bedöma elevernas kunskaper används redovisning av arbetsuppgifter, diagnoser och i vissa fall prov. Även s.k. portfoliopärmar används för att dokumentera elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Portfolio är en metod som syftar till att främja elevernas förmåga att ta ansvar för sitt eget lärande, genom att träna dem i att dokumentera, analysera och utvärdera skolarbetet. Den information som portfolion ger uppskattas av såväl lärare, elever som föräldrar. I vissa klasser används dock portfolion mer som ett verktyg för att samla in information än för att eleverna skall kunna analysera och utvärdera sitt eget arbete. En diskussion om hur portfolion används kan därför med fördel föras i skolan.

För de elever som har åtgärdsprogram görs särskilda uppföljningar och bedömningar av deras kunskapsutveckling. Förskoleklassen har påbörjat arbetet med portfolio och avser att utveckla denna metodik.

I läroplanen sägs att elever och lärare tillsammans skall planera och utvärdera undervisningen. Enligt både elever och lärare utvärderas undervisningen efter vissa moment eller teman. Dock saknas en samlad bild av i vilken omfattning utvärdering sker och hur eleverna uppfattar undervisningen; rektor har inte heller efterfrågat någon sådan information. Enligt läroplanen ansvarar rektor för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Inspektörerna bedömer att lärarnas bedömningar av elevernas kunskapsutveckling är god i flera avseenden, men att eleverna i högre grad bör göras delaktiga i utvärderingen av sitt lärande.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten håller god kvalitet. Skolan har ett mycket väl fungerande system för att upptäcka och ge stöd till elever som har svårigheter i skolarbetet. Däremot bör samarbetet mellan förskoleklass och grundskolan samt mellan årskurser utvecklas. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp skall finnas och skolan skall utveckla sina rutiner för att kunna ge studiehandledning på modersmålet för de elever som behöver det.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

I Alfaskolan finns en rektor och en biträdande rektor. Rektor är huvudansvarig för hela verksamheten, förskoleverksamheten, förskoleklassen, skolbarns-

sorgen och grundskolan. Vissa delar av förskoleverksamheten är dock delegerat till biträdande rektor. Den biträdande rektorn arbetar med administrativa delar av förskoleverksamheten men fungerar även som pedagogisk ledare för den verksamheten. Enligt inspektörerna är ansvaret emellan dem tydligt uppdelat. Fagersta kommun har en delegationsordning där det framgår vilka beslut som delegerats till rektor. Enligt rektor sker dock ingen återrapportering av sådana beslut till nämnden. Inspektörerna bedömer att skolan bör förändra sina rutiner vad gäller återrapportering av beslut till nämnden.

Enligt skollagen skall rektor hålla sig väl förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Det åligger rektor att särskilt verka för att utbildningen utvecklas och som rektor får bara den anställas som genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt. Alfaskolans rektor har tidigare arbetat som lärare och har genomgått den statliga rektorsutbildningen. Rektor är väl känd hos både elever och föräldrar och uppfattas av lärarna vara tillgänglig vid behov och väl förtrogen med verksamheten. Rektor anses av lärare och föräldrar vara drivande i att utveckla verksamheten. Inspektörerna bedömer att rektorn vid Alfaskolan är väl förtrogen med verksamheten och aktivt verkar för att utbildningen utvecklas.

I Fagersta kommun finns en kommunövergripande rektorsgrupp med rektorer och förvaltningschef. I rektorsgruppen diskuteras och förankras frågor som initierats från förvaltningen men det finns också utrymme för att ta upp egna frågor. Enligt rektorn på Alfaskolan fungerar rektorsgruppen som ett bra stöd i hennes arbete.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

I Alfaskolan finns en utvecklingsgrupp bestående av personal och rektor. Lärarna representerar arbetslagen och enligt rektorn fungerar utvecklingsgruppen som ledningsgrupp för skolan. Det finns avsatt tid där all personal och rektorn samlas samt för möten inom arbetsenheterna och mellan lärare i arbetslagen. Vissa onsdagseftermiddagar finns det även utrymme för gemensamma träffar med andra lärare i skolor i Fagersta kommun. Inspektörerna bedömer att skolan har skapat goda möjligheter för samverkan och diskussion mellan personal men trots detta sker inte samverkan och samarbete mellan lärare i önskvärd omfattning. Detta bör följas upp av rektorn.

Alfaskolan har ingått i den utvecklingsdialog som Myndigheten för skolutveckling genomfört. Arbetet inriktade sig på att förbättra resultaten genom att bl.a. fokusera på kvalitetsarbetet. Arbetet resulterade i en utvecklingsplan där insatser och uppföljning av dessa samt framtida behov redovisats.

Varje skola som ingår i det offentliga skolväsendet skall årligen upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Redovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för skolan uppnåtts och en redovisning för vilka åtgärder skolan avser vidta om målen inte har uppnåtts. Alfaskolans kvalitetsredovisning är kopplad till skolans utvecklingsarbete och utvecklingsplan. Rektor har arbetat fram kvalitetsredovisningen. Redovisningen utgår från en gemensam struktur för hela kommunen som i huvudsak bygger på den struktur som finns i Skolverkets allmänna råd. Innehållet i redovisningen fokuserar på de lokala mål som finns i Fagersta kommuns skolplan. De lokala målen sammanfaller till stor del med nationella mål. I redovisningen finns det lägesbe-

skrivningar men det saknas en mer genomarbetad analys och bedömning av måluppfyllelse. För att kunna bedöma skolans måluppfyllelse behövs även uppföljning av elevernas kunskaper i övriga ämnen än svenska, engelska och matematik på skolnivå.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan tydligt strävar efter att förbättra sitt kvalitetsarbete. Skolan behöver dock arbeta mer med uppföljning och utvärdering för att få ett samlat underlag för att kunna analysera och bedöma verksamheten utifrån olika nationella mål. Rektorn är väl förtrogen med verksamheten. Skolan behöver se över sina rutiner för återrapportering av beslut på delegation till nämnden.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

I Alfaskolan finns ett 20-tal elever som undervisas i svenska som andraspråk. Undervisningen i svenska som andraspråk följer kursplanen för ämnet och eleverna undervisas av utbildade lärare. De elever som kan komma ifråga för undervisning i svenska som andraspråk genomgår ett test för att bedöma behov av undervisning i ämnet. Dock uppfattas ämnet, enligt rektorn, av elever, föräldrar och vissa lärare snarare som stödundervisning än som ett eget ämne och det finns elever, som har behov av svenska som andraspråk, som inte undervisas i detta ämne på grund av att föräldrar tackat nej till sådan undervisning. I grundskoleförordningen står att rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk skall anordnas för en elev. Inspektörerna vill betona att det är rektorn som bedömer behov av sådan undervisning och skall besluta i denna fråga. Skolans rutiner bör således förbättras i detta avseende.

I grundskoleförordningen anges att om en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och språket utgör dagligt umgängesspråk för eleven, skall eleven få undervisning i detta språk som ett ämne om eleven har grundläggande kunskaper i språket och önskar få sådan undervisning. I grundskoleförordningen anges också att kommunen är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk om det finns lämplig lärare och om minst fem elever önskar undervisning i språket. På Alfaskolan finns flera elever med olika nationalitetsbakgrund som är berättigade till modersmålsundervisning. Modersmålsundervisning erbjuds dock endast i arabiska. Undervisningen sker i anslutning till skoldagens slut efter schemalagd tid. Enligt rektorn har det funnits vissa svårigheter att rekrytera lämpliga lärare i övriga modersmålspråk. Inspektörerna vill uppmärksamma att modersmålsstöd skall erbjudas om antalet elever som är i behov av detta är större än fem i kommunen. Det krävs således ett centralt ansvar och en samordning mellan kommunens olika skolor för att undersöka behovet av modersmålsundervisning. Inspektörerna bedömer att modersmålsundervisning inte erbjuds i den omfattning som anges i författningarna.

I den nationella timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Enligt grundskoleförordningen syftar undervisningen till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen och undervisningen skall vara förenlig med målen i kursplanerna. Alfaskolan har valt att samla tiden från elevens val och genomföra temadagar. Varken lärare eller elever uppfattar dock dessa temadagar som elevens val. Inspektörerna bedömer att eleverna saknar möjlighet

att individuellt välja bland olika ämnen och att skolan behöver se över organisationen av undervisningen i elevens val.

Språkval från årskurs 6 erbjuds inte utan Fagersta kommun har valt att lägga språkvalen från årskurs 7 när de börjar på Risbroskolan. De timmar som finns utlagda på Risbroskolan som språkval täcker in de garanterade timmarna enligt den nationella timplanen.

Alfaskolan är anpassad för att kunna ta emot hörselskadade elever. Elever som är rörelsehindrade erbjuds plats vid annan skola. Vid Alfaskolan finns elever med andra typer av funktionshinder och lärare, specialpedagog och elevassistenter arbetar gemensamt med dessa elever. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med elever med olika typer av funktionshinder är av bra kvalitet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till utbildning är godtagbar, men behöver förbättras i vissa avseenden. Modersmålsundervisning erbjuds inte i enlighet med författningarna och organisationen av elevens val bör ses över. Skolan bör även förbättra sina rutiner med avseende på vilka elever som skall få undervisning i svenska som andraspråk. Skolans arbete med elever med funktionshinder bedöms vara bra.

6. Resurser

Personalens kompetens och kompetensutveckling

Enligt skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare, som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Det ämne där det enligt rektorn inte finns lärare med lärarexamen är i textilslöjd. Enligt rektor kommer en lärare med sådan utbildning att anställas till hösten. Två av lärarna går på SÄL-utbildning¹ med inriktning mot läs- och skrivutveckling samt matematik. Rektorn upplever inte att det är svårt att få tag i utbildade klasslärare med inriktning mot teoretiska ämnen. Däremot anser rektorn att det är problematiskt att få tag i lärare med inriktning mot praktiska ämnen. Utöver lärare finns tre resursassistenter, en resurspedagog och specialpedagog. Inspektörerna bedömer att huvuddelen av lärarna har en utbildning som stämmer överens med de krav som skollagen anger.

Rektorn har enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de skall kunna utföra sina uppgifter. På Alfaskolan har skolledningen medvetet satsat på att kompetensutveckla personalen. Kompetensutvecklingen har varit inriktad på kvalitetsarbete, portfoliomethodiken och senaste året har fokus legat på matematikundervisningen. Personal från samtliga arbetsenheter har deltagit i kompetensutvecklingen i matematik. I höst planeras kompetensutvecklingsinsatser inom läs- och skrivutveckling. Inspektörerna bedömer skolans insatser inom kompetensutvecklingen som mycket goda.

¹ SÄL-utbildning= Särskild lärarutbildning

Lokaler och läromedel

Skolans fysiska utformning medför praktiska svårigheter för spontana möten och träffar. Skolan består av ett flertal separata byggnader med gångavstånd. Skolans lokaler för undervisning bedöms dock av inspektörerna vara ändamålsenliga. De läromedel som finns till förfogande är varierande. Eleverna har förutom läroböcker även tillgång till datorer, digitalkameror och filmkamera. Specialpedagogen stödjer lärare att välja anpassade läromedel till de elever som behöver extra stöd i skolarbetet. Inspektörerna bedömer att de läromedel som finns är ändamålsenliga och tidsenliga.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska personalens utbildning är god och den kompetensutveckling som personalen får som mycket god. Alfaskolan bedöms för undervisningen ha ändamålsenliga lokaler och tidsenliga läromedel.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av god kvalitet. Skolan har väl fungerande rutiner för att identifiera, utreda och ge särskilt stöd till de elever som har svårigheter i skolarbetet. Skolan arbetar aktivt med värdegrundsfrågor och hälsofrågor. Skolan har en långsiktighet i sin planering av kompetensutveckling och har därmed skapat bra möjligheter för att verksamheten utvecklas mot de nationella målen.

Det finns dock behov av insatser inom följande områden.

- Skolan bör fördjupa sitt arbete för att öka andelen elever som når målen i ämnena svenska, matematik och engelska. Skolans systematiska uppföljning och analys av resultaten i andra ämnen bör likaså förbättras.
- Elevinflytandet över undervisningen behöver stärkas och utvecklas. Skolan bör även följa upp och analysera hur väl skolan lyckats med att göra elever delaktiga och ta ansvar för sitt lärande.
- Skolan bör fortsätta sitt värdegrundsarbete och kontinuerligt följa upp effekter av åtgärder och insatser. Skolan bör också följa upp hur väl både vuxna och elever omfattas av de demokratiska grundläggande värdena. Handlingsplanen mot mobbning och kränkande behandling bör revideras i vissa avseenden.
- Samarbetsformerna mellan personal i förskoleklass och grundskola bör utvecklas. För att integrera ämnesövergripande kunskapsområden i undervisningen bör likaså samarbetet mellan olika ämnen och årskurser utvecklas.
- Rutiner bör arbetas fram för att identifiera elever som har behov av studiehandledning på modersmålet.
- Kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningen behöver utvecklas. Skolan behöver arbeta mer med uppföljning och utvärdering för att få ett samlat underlag för att kunna analysera och bedöma verksamheten utifrån olika nationella mål.
- Skolan behöver se över sina rutiner för återrapportering till nämnden av delegationsbeslut.

- Organiseringen av elevens val bör ses över.
- Skolans bör förbättra sina rutiner vid bedömning av vilka elever som skall erhålla undervisning i svenska som andraspråk.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Det saknas formella beslut om elevers placering i särskild undervisningsgrupp (5 kap. 5 §, 8 kap. 1 § grundskoleförordningen).
- Modersmål erbjuds inte alla elever som är berättigade till detta (2 kap. 9 och 13 §§ grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2005-12-07

Stockholm

Britt-Inger Stoltz

Elisabeth Ritchey